

გაკვეთილი 6

იმპორტ–ექსპორტი

საერთაშორისო ვაჭრობა

V. საბანკო გარანტიები და საერთაშორისო სავაჭრო ოპერაციების დაზღვევის მეთოდები

ბიზნესის წარმოებისას ადგილობრივ და საერთაშორისო პარტნიორებთან ურთიერთობა შეიძლება გარკვეული რისკების მატარებელი იყოს. ამ რისკების შემცირების მიზნით გამოიყენება საბანკო გარანტიები, რაც რისკის დაზღვევის ეფექტური საშუალებაა ექსპორტიორებისთვის, იმპორტიორებისა და ვაჭრობის სხვა სფეროს წარმომადგენლებისთვის. ბანკები გასცემენ გარანტიებს ბენეფიციარის სასარგებლოდ კლიენტის მოთხოვნის საფუძველზე (პრინციპალი) და ანხორციელებენ გადახდას ბენეფიციარის მიერ სათანადო მოთხოვნის დადგენილ ვადაში წარდგენისა და გარანტიის ყველა პირობა/დებულების შესრულების შესაბამისად.

საბანკო გარანტიის სტანდარტული და გავრცელებული ფორმებია: ხელშეკრულების შესრულების გარანტია; საავანსო გადახდის გარანტია; გადახდის გარანტია; საგარანტიო ვალდებულებების გარანტია; სარეზერვო (სტენდბაი) აკრედიტივი (SBLC).

ექსპორტის საკრედიტო დაზღვევა

ექსპორტის საკრედიტო დაზღვევა (ECI) იცავს ექსპორტიორს უცხოელი მყიდველის მიერ პროდუქციაზე და მომსახურებაზე გადაუხდელობის რისკისგან. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ECI მნიშვნელოვნად ამცირებს გადახდის რისკს, რომელიც ასოცირებულია საერთაშორისო ბიზნესის წარმოებასთან, როდესაც ექსპორტიორს ეძლევა პირობითი დაზღვევა თანხის ანაზღაურებაზე უცხოელი მყიდველის მხრიდან გადაუხდელობის შემთხვევაში. ECI ზოგადად ფარავს კომერციულ რისკებს, რომელიც შეიძლება გამოიხატოს მყიდველის გადახდის უუნარობაში, გაკოტრებაში, გაჭიანურებულ დეფოლტში (ნელი გადახდა) და გარკვეულ პოლიტიკური რისკებში, როგორცაა ომი, ტერორიზმი, მასობრივი არეულობები და რევოლუციები. ECI აგრეთვე მოიცავს ვალუტის კონვერტაციის შეუძლებლობას, ექსპორტორიაციას და ცვლილებებს ექსპორტის და იმპორტის წესებში. ECI სთავაზობს უზრუნველყოფას მოკლე ვადიანი (ერთ წლამდე) და საშუალო ვადიანი (ერთიდან ხუთ წლამდე) დაფარვის პერიოდისთვის. ECI საშუალებას აძლევს ექსპორტიორებს შესთავაზონ უცხოელ მყიდველებს კონკურენტუნარიანი ღია ანგარიშის პირობები გადაუხდელობის მინიმალური რისკით.

უცხოური ვალუტის კურსების ცვლილების რისკების დაზღვევა

საერთაშორისო ვაჭრობაში ჩართულ კომპანიებზე განსაკუთრებულად მოქმედებს სავალუტო რისკი, რაც ართულებს კომპანიებისთვის ეკონომიკური დაგეგმვის პროცესს და საბოლოო ფინანსური შედეგის განსაზღვრას. ვინ დგას სავალუტო რისკის წინაშე?

ექსპორტიორები - ექსპორტირებული საქონლის ღირებულებას მომწოდებელს უხდიან ეროვნული ვალუტით, ამონაგებს კი იღებენ უცხოური ვალუტით. ექსპორტიორისათვის, ეროვნული ვალუტის გამყარება ნიშნავს ნაკლები ლარის მიღებას (პოტენციური ნაკლები შემოსავალი), რადგან ის ნაკლებ ლარს მიიღებს ექსპორტირებული საქონლის სანაცვლოდ და პირიქით, მიიღებს მეტ ლარს (პოტენციური დამატებითი შემოსავალი), თუ ეროვნული ვალუტა გაუფასურდება.

იმპორტიორები - იმპორტირებული საქონლის ღირებულებას იხდიან უცხოური ვალუტით, ხოლო ამონაგებს იღებენ ეროვნული ვალუტით. ექსპორტიორებისგან განსხვავებით, ლარის კურსის გაუფასურება წამგებიანი იქნება იმპორტიორი კომპანიებისთვის, ვინაიდან იმპორტიორს მოუწევს მეტი ლარის გადახდა (პოტენციური დამატებითი ხარჯი), რათა გაისტუმროს უცხოური ვალუტით ნაკისრი ვალდებულება, ხოლო თუ ეროვნული ვალუტა გამყარდება, იმპორტიორს მოუწევს ნაკლები ლარის გადახდა (პოტენციური დამატებითი შემოსავალი).

სავალუტო რისკის შემცირების საშუალება არის სავალუტო დაზღვევა, რომელიც შესაძლებელია განხორციელდეს ბიზნეს პროცესების შესაბამისი ორგანიზებით, ისე რომ კომპანიამ მაქსიმალურად აარიდოს თავი სავალუტო ან სხვადასხვა ფინანსურ რისკებს.

კომპანიები სავალუტო რისკის დაზღვევის სხვადასხვა ინსტრუმენტებს იყენებენ: სავალუტო კონტრაქტებს, რომლის საშუალებით ისინი მომავალში იყიდნიან ან გაყიდიან უცხოურ ვალუტას წინასწარ შეთანხმებული გაცვლითი კურსით წინასწარ შეთანხმებულ თარიღზე. სავალუტო ფინანსურ ინსტრუმენტებს განეკუთვნება: სავალუტო ფორვარდები, ოპციონები, სვოპები. აღნიშნული ინსტრუმენტების შეთავაზება ხდება ძირითადად ბანკების მიერ.

საქართველოს საგარეო პოლიტიკა, საერთაშორისო ვაჭრობასთან დაკავშირებული ადგილობრივი და საერთაშორისო კანონმდებლობა

VI. საგარეო რეჟიმები, საბაჟო კანონმდებლობა, საგარეო პოლიტიკა

საქართველოს საბაჟო კოდექსი აწესრიგებს საქართველოს საბაჟო ტერიტორიაზე საქონლის შემოტანასა და საქართველოს საბაჟო ტერიტორიიდან საქონლის გატანასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებს, განსაზღვრავს საბაჟო ზედამხედველობისას, საბაჟო კონტროლის და საბაჟო პროცედურების განხორციელებისას წარმოშობილ ურთიერთობებში მონაწილე პირებისა და საბაჟო ორგანოების სამართლებრივ მდგომარეობას, პასუხისმგებლობას საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობის დარღვევისათვის, აგრეთვე საბაჟო ორგანოებისა და მათი უფლებამოსილი პირების არამართლზომიერ ქმედებათა გასაჩივრების წესსა და პირობებს, საბაჟო დავების გადაწყვეტის წესს.

საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობა შედგება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ძალაში შესული საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებების, ამ კოდექსის, საბაჟო საქმის ორგანიზების მარეგულირებელი სხვა საკანონმდებლო აქტებისაგან და მათ შესაბამისად მიღებული კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებისაგან.

საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობის მოქმედება ვრცელდება საქართველოს მთელ საბაჟო ტერიტორიაზე.

1. საქართველოს საგარეო პოლიტიკა

საქართველოს საგარეო პოლიტიკა ხასიათდება გამარტივებული საგარეო ვაჭრობის რეჟიმებით და საბაჟო პროცედურებით, დაბალ საიმპორტო ტარიფებითა და მინიმალური არასატარიფო რეგულირებით:

1. დაბალი გადასახადები იმპორტზე: საბაჟო გადასახადები დაწესებულია მხოლოდ ზოგიერთი სახის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციაზე და სამშენებლო მასალებზე;
2. რაოდენობრივი შეზღუდვების არარსებობა: საქართველოს არ გააჩნია რაოდენობრივი შეზღუდვები (კვოტები, ან სატარიფო კვოტები);
3. თანაბარი დაბეგვრის პრინციპი: ადგილობრივი და იმპორტირებული პროდუქცია იბეგრება თანაბარი სააქციზო გადასახადითა და დღგ-თი;
4. იმპორტ/ექსპორტის ლიცენზიები: მხოლოდ ცეცხლსასროლი იარაღი და ასაფეთქებელი ნივთიერებები, რადიოაქტიური ნივთიერებები, სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული სამკურნალო საშუალებები და სამრეწველო ნარჩენები და სასოფლო-სამეურნეო ქიმიური პრეპარატების გარკვეული სახეობა ექვემდებარება იმპორტის/ექსპორტის ლიცენზირებას. 2005 წლიდან ნებართვების რაოდენობა საიმპორტო და საექსპორტო პროდუქციით ვაჭრობასთან დაკავშირებით 14 ძირითადი ჯგუფიდან 8 ჯგუფამდე შემცირდა.
5. გამარტივებული სატარიფო პოლიტიკით ექსპორტზე: საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად ექსპორტი ან რეექსპორტი საქართველოდან განთავისუფლებულია საბაჟო გადასახადისაგან. ექსპორტი საქართველოდან დღგ-თი არ იბეგრება.
6. რეგულირებადი იმპორტ/ექსპორტი:

რეგულირებადი იმპორტი

ფიტოსანიტარულ და ვეტერინარულ კონტროლს დაქვემდებარებული პროდუქცია; დაკვირვების ელექტრონული საშუალებები; შეზღუდულად ბრუნვადი მასალები; იარაღი და საბრძოლო მასალები; ორმაგი დანიშნულების პროდუქცია (კანონი, ნუსხა, გაცემის წესი); სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული სამკურნალო

რეგულირებადი ექსპორტი

საქართველოს კულტურული ფასეულობები; დაკვირვების ელექტრონული საშუალებები; შეზღუდულად ბრუნვადი მასალები; იარაღი და საბრძოლო მასალები; ორმაგი დანიშნულების პროდუქცია (კანონი, ნუსხა, გაცემის წესი); სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული სამკურნალო საშუალებები; გადაშენების საფრთხის წინაშე

საშუალებები; გადაშენების საფრთხის წინაშე
 მყოფი ველური ფლორის და ფაუნის
 სახეობები; არაიოდირებული მარილი;

მყოფი ველური ფლორის და ფაუნის
 სახეობები;

2.სავაჭრო ხელშეკრულებები და რეჟიმები

სავაჭრო რეჟიმი არის ქვეყნებს შორის ორმხრივი და მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებით დადგენილი სავაჭრო ურთიერთობა. სავაჭრო რეჟიმი ხელს უწყობს ან პირიქით ზღუდავს ორ ქვეყანას შორის ვაჭრობას. არსებობს სავაჭრო რეჟიმების შემდეგი სახეები:

1. ჩვეულებრივი ვაჭრობა: ანუ ქვეყნებს შორის არ არსებობს არანაირი სავაჭრო პრეფერენციები.
2. უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმი. აღნიშნული რეჟიმი აწესებს ჩვეულებრივ ვაჭრობასთან შედარებით გარკვეულ უპირატესობებს.
3. პრეფერენციების განზოგადებული სავაჭრო რეჟიმი: რომელსაც ანიჭებენ განვითარებული ქვეყნები შედარებით ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებს ცალმხრივად და არ ითხოვენ სანაცვლოდ სავაჭრო შეღავათებს.
4. თავისუფალი ვაჭრობა: ორი ან მეტი ქვეყანა თანხმდება ურთიერთ ვაჭრობისას არ გამოიყენონ საბაჟო ტარიფები. გარკვეულ შემთხვევებში ქვეყნებს შორის ფორმდება ამოღების ოქმი, რომელიც განსაზღვრავს იმ პროდუქციის ჩამონათვალს, რომელსაც არ შეეხება თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი.

საქართველოში მოქმედი სავაჭრო რეჟიმები და შეთანხმებები:

<p><i>უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმი (MFN – Most Favoured Nation):</i></p>	<p>საქართველოს სავაჭრო პარტნიორების უმეტესობა არის ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის (ვმო) წევრი და შესაბამისად, ვმო-ს წევრ ქვეყნებთან (153 ქვეყანა) სავაჭრო ურთიერთობები ხორციელდება “უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის” (MFN) საფუძველზე. აღნიშნული რეჟიმი ითვალისწინებს ვმოს-ს წევრი ქვეყნებისთვის განსხვავებულ დაბალ ტარიფებს.</p>
<p><i>პრეფერენციების განზოგადებული სისტემა (GSP, Generalized System of Preferences)</i></p>	<p>პრეფერენციების გენერალიზებული სისტემის ძირითადი არსია ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნის მხრიდან ეკონომიკურად შედარებით სუსტი ქვეყნების დახმარება მათი ექსპორტის განვითარებაში. ამ მიზნით განვითარებული ქვეყნები პრეფერენციების გენერალიზებული სისტემის (GSP) ბენეფიციარებს ცალმხრივად (საპასუხო შეღავათების მიღების გარეშე) ანიჭებენ გარკვეულ შეღავათებს საგარეო ვაჭრობაში. კერძოდ, აწესებენ ბენეფიციარი ქვეყნებიდან ექსპორტირებულ საქონელზე საბაჟო განაკვეთებთან შედარებით საიმპორტო ტარიფის შემცირებულ განაკვეთებს (ან მთლიანად აუქმებენ მათ), რაც აადვილებს განვითარებადი ქვეყნების საქონლის შეღწევას განვითარებული ქვეყნების ბაზარზე. საქართველო არის შემდეგი ქვეყნების პრეფერენციათა განზოგადებული სისტემის რეჟიმის ბენეფიციარი: ევროკავშირი, აშშ, იაპონია, კანადა, შვეიცარია და ნორვეგია. 2005 წლის ივლისში საქართველო გახდა დსთ-ს სივრცეში ორიდან (მოლდოვასთან ერთად), ხოლო მსოფლიო მასშტაბით 15-დან ერთ-ერთი, GSP-ის ახალი სქემის (EU GSP +) ბენეფიციარი. ეს ახალი მნიშვნელოვანი ფაქტორია საქართველოდან ექსპორტის ხელშეწყობის თვალსაზრისით.</p>

	<p>ძველი სქემით საქართველოს ეძლეოდა შესაძლებლობა ევროკავშირის ბაზარზე უბაჟოდ შეეტანა მხოლოდ 3300 დასახელების პროდუქცია და 6900 საქონელზე მოქმედებდა მხოლოდ გარკვეული შეღავათები, "GSP+"-ის ბენეფიციარის სტატუსის მიღების შემდეგ საქართველო ისარგებლებს უფლებით ევროკავშირში უბაჟოდ შეიტანოს 7200 სახეობის პროდუქცია. 2006 წლის 1 იანვრიდან, საქართველო უკვე თურქეთთანაც სარგებლობს "GSP+"-ის ბენეფიციარის სტატუსით.</p>
<p><i>აშშ-ის GSP სქემა (GSP, Generalized System of Preferences)</i></p>	<p>აშშ-ს GSP სისტემა მოიცავს 3448 დასახელების საქონელს შეერთებული შტატების ჰარმონიზებული სატარიფო ცხრილის (Harmonized Tariff Schedule of the United States) 8 ციფრიანი კლასიფიკაციის მიხედვით, რომელთა უმრავლესობა წარმოადგენს დასრულებულ სამრეწველო პროდუქციას და ნახევარფაბრიკატებს. აშშ-ს პრეფერენციული რეჟიმი ვრცელდება პროდუქციის საკმაოდ ფართო სპექტრზე, მათ შორის კაკალზე, ხილის ჩირზე, ხილის და ბოსტნეულის გადამუშავების პროდუქტებზე, მწვანე ჩაიზე, ყველზე, დაფნაზე, სანელებლებზე, მინერალურ წყლებზე, ლუდზე, ღვინის გარკვეულ სახეობებზე, ეთერზეთებზე, ტყავზე და მის ნაწარმზე, სპილენძის და ტყვიის მადნებზე, ფეროშენადნობებზე, ქვის, კერამიკულ და მინის ნაწარმზე, ხელნაკეთი ტექსტილის 6 კატეგორიაზე და სხვა.</p> <p>პროდუქცია სარგებლობს აშშ-ს პრეფერენციული რეჟიმით, თუ იგი მთლიანად წარმოებულია ბენეფიციარ ქვეყანაში, მაგრამ თუ პროდუქცია ბენეფიციარ ქვეყანაში იწარმოება საზღვარგარეთიდან იმპორტირებული მასალების გამოყენებით, ადგილობრივი პროდუქტების ღირებულება და გადამუშავების ხარჯები უნდა აღემატებოდეს აშშ-ში იმპორტისას პროდუქციის ღირებულების 35%-ს.</p>
<p><i>ვაჭრობაში ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის ტექნიკური რეგულირების სისტემა</i></p>	<p>საქართველო შეუერთდა ევროსაბჭოს ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) და მისი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების ვაჭრობის ტექნიკური რეგულირების სისტემას. შედეგად ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესება და ვაჭრობაში ტექნიკური ბარიერების შემცირებაა მოსალოდნელი.</p>

<p>თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმება (FTA – Free Trade Agreement); ორმხრივი თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმები; მრავალმხრივი თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმები;</p>	<p>თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი გულისხმობს შეთანხმების მონაწილე მხარეებს შორის ვაჭრობის გათავისუფლებას საბაჟო-საიმპორტო გადასახადისაგან, გარდა ურთიერთშეთანხმებული გამონაკლისებისა.</p> <p>საქართველოს 1994 წლიდან, თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი აქვს დსთ-ს ქვეყნებთან, რაც ითვალისწინებს დამოუკიდებელ თანამეგობრობის ქვეყნებს შორის ურთიერთ-ვაჭრობაში საქონლისა და მომსახურების გათავისუფლებას საბაჟო საიმპორტო გადასახადისგან. საქართველოს ორმხრივი თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულებები გაფორმებული აქვს შემდეგ ქვეყნებთან: რუსეთის ფედერაცია, აზერბაიჯანი, სომხეთი, უკრაინა, მოლდოვა, ყაზახეთი, უზბეკეთი, თურქმენეთი, თურქეთი. ამასთან, რუსეთის ფედერაციასა და თურქეთთან არსებული თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი, სხვა ქვეყნებიდან განსხვავებით ითვალისწინებს გამონაკლისებს, კერძოდ, თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმიდან გარკვეულ სახის საქონლის ამოღებას.</p> <p>საქართველოსა და თურქეთს შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება 2008 წლის 1 ნოემბრიდან შევიდა ძალაში. შეთანხმების ძალაში შესვლის დღიდან სრულად გაუქმდა სამრეწველო პროდუქციის იმპორტზე დაწესებული საბაჟო ტარიფები. გარკვეული გამონაკლისები არის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციაზე.</p> <p>საქართველო არის დემოკრატიისა და ეკონომიკური განვითარების ორგანიზაცია სუამ-ის ფარგლებში მოქმედი “თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნის შესახებ” 2002 წლის მრავალმხრივი შეთანხმების მონაწილე ქვეყნა.</p>
---	--